

Handleiding Act or React

Make up your mind

Act or React is een initiatief van Netwerk Mediawijsheid in samenwerking met de Nationale Wetenschapsagenda en gemaakt door Public Cinema. Deze docentenhandleiding is gemaakt door Stephanie van den Kieboom – www.socialbirds.nl.

Netwerk
Mediawijsheid

nationale
wetenschaps
agenda

Lestijd | 1 lesuur (40 – 50 minuten)
Onderwerp | Online pesten – van omstander naar upstander

Introductie

Met de interactieve video 'Make up your mind' staat het thema haatberichten en opkomen voor een ander centraal. Bekijk de interactieve video en ga vervolgens samen met je leerlingen in gesprek over dit thema.

Hoe ons gedrag bij online pesten wetenschappelijk precies in elkaar zit? Dat wordt uitgelegd in de bijbehorende Explainer. Leer meer over ons brein en gedrag aan de hand van wetenschappelijke informatie.

Over de video

Finn vlogt over zijn leven en zijn liefde voor stijl en make-up. Hij maakt tutorials en plaatst die op verschillende sociale mediakanalen. Helaas krijgt Finn hier ook veel haatreacties op. Zijn broer Alex maakt zich hier grote zorgen om. Hoe reageer jij?

Lesdoel

Van omstander naar upstander – opkomen voor een anders online.

Leerdoel

Inzicht geven in eigen en andermans gedrag online.

De les

1. Open de video en druk op de play-knop
2. Laat leerlingen met hun telefoon de QR-code scannen
3. Creëer een veilige sfeer voor je leerlingen. Bespreek vooraf dat jullie gaan kijken naar een video waar tussendoor vragen gesteld worden en dat ze deze kunnen beantwoorden op hun telefoon. Maak duidelijk dat er geen 'goed' of 'fout' is en dat de antwoorden anoniem zijn. Benoem dat jullie na de video klassikaal of in groepjes gaan napraten
4. Bekijk vervolgens de video met jouw klas. Het is een interactieve video, dus er hoeft tussendoor niet op pauze geklikt te worden
5. Nadat jullie de gehele video hebben bekeken zien jullie de resultaten van de vragen in percentages weergegeven. Bespreek de resultaten met de klas of in groepjes
6. Kijk ter afronding van de discussie de explainer. In deze video wordt uitgelegd, aan de hand van wetenschappelijke kennis, wat er in de video gebeurde en hoe we daar als mens op reageren

Explainer video

Na het bekijken van de interactieve video kun je een explainer bekijken met jouw klas. Daarin licht de energieke presentator Boy Vissers, ondersteund door animaties en beelden uit de interactieve scènes, de wetenschappelijke achtergrond toe bij de interactieve video.

Waarom reageren we zo? Wat doet een omstander? En hoe word je een upstander?

De explainer kan ook achteraf individueel worden bekeken of door docenten worden gebruikt om zich voor te bereiden op het onderwerp.

Tip: je kunt de explainer als docent ook vooraf bekijken om je zo voor te bereiden op het onderwerp.

Tips en voorbeeldvragen

Hieronder vind je mogelijke voorbeeldvragen om gesprekken op gang te helpen. Je kunt dit klassikaal doen of in groepjes gesprekken voeren.

Vragen over de video

- Stel dat jij Finn zou zijn, hoe had jij graag geholpen willen worden?
- Wat zou er anders zijn als Finn op deze manier was geholpen?
- Waarom denk je dat mensen haatberichten sturen naar Finn?
- Waarom denk je dat het omstanders niet is gelukt om Finn zo te helpen?
- Neem jij het de omstanders kwalijk dat ze niet op de juiste manier helpen?

Vragen over online weerbaarheid

- Lukt het jezelf altijd om op de door jou gewenste manier te handelen?
 - Ja → Hoe komt het dat het jou lukt?
 - Nee → Wat heb jij ervoor nodig om te zorgen dat het jou wel gaat lukken?
- Ben je wel eens getuige geweest van iemand die online werd gekwetst?
- Hoe heb jij toen gereageerd?
- Ben jij tevreden met jouw reactie?
 - Ja → Waarom heb jij kunnen reageren zoals jij deed?

Eindvraag

Wat zou je nodig hebben en/of hoe zou jij ervoor kunnen zorgen dat je altijd reageert op de manier zoals jij eigenlijk het allerliefste zou willen?

Tips

Alle antwoorden zijn goed en elke gedraging is goed. Het zijn de vervolgstappen die verschil maken. Bespreek vervolgstappen en geef handvaten aan de leerlingen.

Begrippenlijst

Haatberichten & bedreiging: Iemand kan haatberichten sturen om onwaarheden te verspreiden, om de mening van anderen te beïnvloeden, om onrust te veroorzaken of om boosheid over een onderwerp kenbaar te maken. Soms gaat het zo ver, dat mensen bedreigd worden. Bijvoorbeeld met geweld of chantage. Dreigberichten worden door de politie erg serieus genomen.

Online discriminatie: Ook op internet vindt discriminatie plaats. Dat betekent dat mensen anders worden behandeld, worden achtergesteld of uitgesloten op basis van (persoonlijke) kenmerken. Bijvoorbeeld je huidskleur, beperking, geslacht of leeftijd.

Hatespeech: Een vorm van discriminerend gedrag is *hatespeech*, of haatspraak. Iemand plaatst haatdragende opmerkingen of roept haat op tegen een groep die in de minderheid is. Hierbij gebruikt diegene agressieve, gewelddadige of beledigende taal, die is gericht op een specifieke groep mensen met een gedeelde eigenschap. Denk aan dezelfde huidskleur, etniciteit of politieke voorkeur.

Online pesten: Online pesten, cyberpesten, digitaal pesten: het zijn allemaal woorden die we gebruiken voor pestgedrag via sociale media. Hiervan spreken we wanneer iemand herhaaldelijk, opzettelijk schadelijke inhoud naar of over een slachtoffer verstuurt of deelt, of op een andere manier (bijvoorbeeld door buitensluiting) opzettelijk pestgedrag vertoont. Beschermd door anonimiteit gaat cyberpesten vaak veel verder dan andere vormen van pesten.

Shaming en exposing: Online shaming is een vorm van *public shaming* waarbij mensen online worden vernederd, bijvoorbeeld op sociale media. Sommige slachtoffers hebben hier nog jaren last van. Een onderdeel van online shaming is het zogenaamde shame sexting. Shame sexting ontstaat als een van de twee partijen seksueel getinte beelden met anderen deelt, met het doel om de ander te kwetsen. Dat heet ook wel 'exposing': beelden worden ongevraagd verspreid op internet. Het slachtoffer wordt veroordeeld voor het maken van de beelden.

Extra informatie

Omstanders die getuige zijn van bijvoorbeeld het rondsturen van een kwetsende meme, kunnen op een aantal manieren reageren:

- Niets doen
- Meedoen en iemand dus nog meer kwetsen
- Opkomen voor een ander

Uit onderzoek blijkt dat hoe beter je een slachtoffer kent, hoe meer je geneigd bent om voor iemand op te komen. Als het dus om een goede vriend of je broer of zus gaat, doe je dat eerder.

Het is niet gek dat je, als je je goed kunt inleven in een ander en kunt invoelen hoe kwetsend opmerkingen zijn, ook eerder geneigd bent in actie te komen.

Toch geeft de wetenschap aan dat de meeste mensen niets doen als iemand online vernederd, buitengesloten of gediscrimineerd wordt. Jongeren zijn vaak bang om zelf doelwit te worden. Of vinden het lastig om in te schatten hoe ernstig de situatie is en doen vervolgens niks. En dan is er ook nog zoiets als het omstandereffect: wanneer er meer getuigen zijn, leidt dit tot "spreiding van verantwoordelijkheid". Dat wil zeggen, hoe meer toekijkers er zijn, hoe minder persoonlijke verantwoordelijkheid je voelt om iets te doen.

Wegkijken en je mond houden kan ook worden geïnterpreteerd als instemmen met het kwetsende gedrag. Dat stopt de negatieve reacties niet en zorgt daardoor voor nog meer verdriet bij slachtoffers.

Je snap het natuurlijk allang: juist door in te grijpen kun je een slachtoffer helpen.